

(P120) เตสฺ เอวํ กตํ กตฺวา วิหรนฺเตสฺ, เอกทิวสํ สา อุปาสิกา สปิผาณิตาทีนํ คาหาเปตฺวา ทาสกมฺมกราทีนํ ปริวฺตา สายณฺทสมเย ตํ วิหารํ คนฺตฺวา วิหารมชฺเชม ภิกขุ อทิสฺวา “กํ หนุ โข อญฺยา คตฺวาติ ปุริเส ปุจฺจิตฺวา, “อตฺตโน รตฺติฏฺฐาณทิวาฏฺฐาเนสฺ นิสินฺหา ภวิสฺสนฺติ อญฺเยติ วุตฺเต, “กํ หนุ โข กตฺวา ทฏฺฐํ สกฺขิสฺสามิตี อาห ๑

(ครั้นเมื่อภิกษุ ท.) เหล่านั้น กระทำแล้ว ซึ่งกตีกา อยู่อยู่ อย่างนี้, ในวันหนึ่ง อ. อุปาสิกา นั้น (ยังบุคคล) ให้ถือเอาแล้ว (ซึ่งเภสัช ท.) มีเนยใสและน้ำอ้อยเป็นต้น ผู้ (อันชน ท.) มีทาสและกรรมกรเป็นต้น แวดล้อมแล้ว ไปแล้ว สู่วิหาร นั้น ในสมัยเป็นที่ลื่นไปแห่งวัน ไม่เห็นแล้ว ซึ่งภิกษุ ท. ในท่ามกลางแห่งวิหาร ถามแล้ว ซึ่งบุรุษ ท. ว่า “อ. พระผู้เป็นเจ้า ท. ไปแล้ว (ณ ที่) ไหนหนอแล” ดังนี้, (ครั้นเมื่อคำ) ว่า “ข้าแต่แม่เจ้า (อ. พระผู้เป็นเจ้า ท.) เป็นผู้หนึ่งแล้ว ในที่เป็นที่พักใน กลางคืนและที่ในที่พักในกลางวัน ท. ของตน จักเป็น” ดังนี้ (อันบุรุษ ท.) กล่าวแล้ว, กล่าวแล้ว ว่า “(อ. เรา) กระทำแล้ว อย่างไรหนอแล จักอาจ เพื่ออันเห็น” ดังนี้ ๑

อถ หนํ ภิกขุสงฺฆสฺส กตีกาวตฺตชานนมนุสฺสา อาหุสฺส “คณฺธิยา ปหตฺยา สนนฺปิตฺตฺสสนฺติ อญฺเยติ ๑

ครั้งนั้น อ. มนุษย์ผู้รู้ซึ่งกตีกาวัตร ท. ของหมู่แห่งภิกษุ กล่าวแล้ว (กะอุปาสิกา) นั้น ว่า “ข้าแต่แม่เจ้า ครั้นเมื่อระฆัง (อันบุคคล) เคาะแล้ว, (อ. พระผู้เป็นเจ้า ท.) จักประชุมกัน” ดังนี้ ๑

สา คณฺธี ปหฺวาเปสิ ๑

(อ. อุปาสิกา) นั้น (ยังบุคคล) ให้เคาะแล้ว ซึ่งระฆัง ๑

ภิกขุ คณฺธิสทฺทํ สุตฺวา “กสฺสจฺจิ อผาสุกํ ภวิสฺสตีติ สกสฺสภฺญาเนหิ นิภฺชมิตฺวา วิหารมชฺเชม สนนฺปิตฺตฺส ๑

อ. ภิกษุ ท. ฟังแล้ว ซึ่งเสียงแห่งระฆัง (คิดแล้ว) ว่า “(อ. ความทุกข์) มิใช่ความสำราญ จักมี (แก่ภิกษุ) บางรูป” ดังนี้ ออกไปแล้ว จากที่อันเป็นของตนและอันเป็นของตน ท. ประชุมกันแล้ว ในท่ามกลางแห่งวิหาร ๑

เทวํปิ ชนา เอกมคฺเคนาคตา นาม นตฺติ ๑

อ. ชน ท. แม้สอง ชื่อว่า ผู้มาแล้ว โดยหนทางเดียวกัน ย่อมไม่มี ๑

อุปาสิกา เอกภฺญาณโต เอกเมกเมว อาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา “มม ปุตฺเตหิ อภฺยมณฺเฑ กลโห กโต ภวิสฺสตีติ จินฺตฺตฺวา ภิกขุสงฺฆํ วนฺทิตฺวา ปุจฺจิ “กลํ หนุ โข ภาเนตฺ กตฺติกาติ ๑

อ. อุปาสิกา เห็นแล้ว (ซึ่งภิกษุ) รูปหนึ่ง รูปหนึ่งนั้นเที่ยว ผู้มาอยู่ จากที่หนึ่ง ๆ คิดแล้ว ว่า “อ. ความทะเลาะ ซึ่งกันและกัน เป็นอาการอันบุตร ท. ของเรา กระทำแล้ว จักเป็น” ดังนี้ ไหว้แล้ว ซึ่งหมู่แห่งภิกษุ ถามแล้ว ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ท่าน ท.) กระทำแล้ว ซึ่งความทะเลาะ หรือหนอแล” ดังนี้ ๑

“น กโรม มหาอุปาสิกเกติ ๑

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนมหาอุปาสิกา (อ. อาตมภาพ ท.) ย่อมไม่กระทำ” ดังนี้ ๑

“สเจ โว ภนฺเต กลโห นตฺถิ, อถ กสฺมา, ยถา อมฺหากํ เคหํ อาคจฺจนฺตา สพฺเพ เอกโต อาคจฺจนฺ; เหวํ อนาคฺนฺตฺวา, เอเกกฺกุจฺจํ โท เอเกกาว อาคตฺวาติ ๑

(อ. อุบาลิกา กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ถ้าว่า อ. ความทะเลาะ แห่งท่าน ท. ย่อมไม่มีใช้ร้, (ครั้นเมื่อความเป็น) อย่างนั้น (มีอยู่), (อ. ท่าน ท.) ทั้งปวง ผู้เมื่อมา สู่เรือน ของดิฉัน ท. ย่อมมา โดยความเป็นอันเดียวกัน ฉะนั้น, (อ. ท่าน ท.) ไม่มาแล้ว ฉะนั้น ผู้ผู้เดียวเที่ยว เป็นผู้มาแล้ว จากที่หนึ่ง ๆ (ย่อมเป็น) เพราะเหตุไร” ดังนี้ ๑

“มหาอุปาสิกเ อเอกสฺมี จาเน นิสิตฺตฺวา สมณธมฺมํ กริหมฺหาติ ๑

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนมหาอุบาลิกา (อ. อาตมภาพ ท.) นั่งแล้ว ในที่หนึ่ง ๆ กระทำแล้ว ซึ่งสมณธรรม” ดังนี้ ๑

“โก เอส ตาตา สมณธมฺโม นามาติ ๑

(อ. อุบาลิกา ถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่พ่อ ท. ชื่อ อ. สมณธรรม นั้น อะไร” ดังนี้ ๑

“ทฺวตฺตีสากาเร สขฺฌายํ กโรมฺ อตฺตภาเว ขยวํ ปฏฺฐเปมฺ มหาอุปาสิกเกติ ๑

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนมหาอุบาลิกา (อ. อาตมภาพ ท.) ย่อมกระทำ ซึ่งการส่ายสวาทในอาการสามสิบสอง, (อ. อาตมภาพ ท.) ย่อมเริ่มตั้งไว้ ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ในอรรถภาพ” ดังนี้ ๑

“กึ ปน ภนฺเต ทฺวตฺตีสากาเร สขฺฌายํ กาคฺตุํ อตฺตภาเว จ ขยวํ ปฏฺฐเปตฺุํ ตุมฺหากเมว วฏฺฏติ อูทาหุ อมฺหากํปิตี ๑

(อ. อุบาลิกา ถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ก็ อ. อันกระทำ ซึ่งการส่ายสวาท ในอาการสามสิบสอง (ด้วย) อ. อันเริ่มตั้งไว้ ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ในอรรถภาพ ด้วย ย่อมควร แก่ท่าน ท. นั้นเที่ยว หรือ หรือว่า (อ. อันกระทำ ซึ่งการส่ายสวาท ในอาการสามสิบสอง (ด้วย) อ. อันเริ่มตั้งไว้ ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ในอรรถภาพ ด้วย ย่อมควร) แม่แก่ดิฉัน ท.” ดังนี้ ๑

“กสฺสจฺจ ภควตา อวาริตฺโต เอส ธมฺโม มหาอุปาสิกเกติ ๑

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนมหาอุบาลิกา อ. ธรรม นั้น อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ไม่ทรงห้ามแล้ว แก่ใคร ๆ” ดังนี้ ๑

“เตนฺหิ มยฺหิปี ทฺวตฺตีสากาเร เทถ อตฺตภาเว จ (P121) ขยวํ ปฏฺฐปนํ อาจิกฺขตาติ ๑

(อ. อุบาลิกา กล่าวแล้ว) ว่า “ถ้าอย่างนั้น (อ. ท่าน ท.) ขอจงให้ ซึ่งอาการสามสิบสอง (ด้วย) ขอจงบอก ซึ่งการเริ่มตั้งไว้ ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ในอรรถภาพด้วย แม่แก่ดิฉัน” ดังนี้ ๑

“เตนหิ อุกคณฺห มหาอุปาสิกเกติ สพุพฺ อุกคณฺหาเปสํ ๑

(อ. ภิกษุ ท. กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนมหาอุบาสิก้า ถ้อยคำนั้น (อ. ท่าน) จงเรียนเอา” ดังนี้ (ยังอุบาสิก้า) ให้เรียนเอาแล้ว (ซึ่งสมณธรรม) ทั้งปวง ๑

สา ตโต ปฏฺจาย ทวตฺตีสากาเร สขมมํ กตฺวา อตฺตนิ ขยวํ ปฏฺจเปตฺวา เตหิ ภิกฺขุหิ ปุเรตรเมว ตโย มคฺเค ตีณิ จ ผลานิ ปาปฺปณิ ๑

(อ. อุบาสิก้า) นั้น กระทำแล้ว ซึ่งการสาธยาย ในอาการสามสิบสอง เริ่มตั้งไว้แล้ว ซึ่งความสิ้นไปและความเสื่อมไป ในตน จำเดิม (แต่กาล) นั้น บรรลุแล้ว ซึ่งมรรค ท. สาม (ด้วย) ซึ่งผล ท. สาม ด้วย ก่อนกว่า กว่าภิกษุ ท. เหล่านั้นนั้น เทียว ๑

มคฺเคเนว จสฺสา จตฺสโส ปฏฺฐสมฺภิทา โลกียอภิญฺญา จ อาคมฺมึสุ ๑

ก็ อ. ปฏฐสมภิทา ท. สี่ (ด้วย) อ. โลกียอภิญญา ท. ด้วย มาแล้ว (แก่อุบาสิก้า) นั้น โดยมรรคนั้นเทียว ๑

สา มคฺคผลสฺสโต อฏฺจาย ทิพฺพจกฺขณา โอลิเกตฺวา “กทา นุ โข มม ปุตฺเตหิ อยํ ธมฺโม อธิคฺคโตติ อุปาเรนฺตี “สพุเพปิเม สราคา สโทสา สโมหา, ฌานวิปัสสนามตฺตํ เตสํ นตฺติ; กิณฺณุ โข มยฺหํ ปุตฺตานํ อรหตฺตสฺส อุปนิสฺสโย อตฺถิ นตฺถิติติ อวชฺเชตฺวา “อตฺถิติติ ทิสฺวา “เสนาสนสปปายํ นุ โข อตฺถิ นตฺถิติติ อวชฺเชตฺวา เสนาสนสปปายํปิ ทิสฺวา “ปุคฺคสปปายํ นุ โข น ลภนฺตีติ อวชฺเชตฺวา ปุคฺคสปปายํปิ ทิสฺวา “อาหาลสปปายํ นุ โข น ลภนฺตีติ อุปาเรนฺตี “อาหาลสปปายํ เนสํ นตฺถิติติ ทิสฺวา ตโต ปฏฺจาย นานาวิธํ ยาคํ อเนกปฺปการํ ขชฺชกํ นานคฺรสมฺภจ โภชนํ สมฺปาเทตฺวา ภิกฺขุ นิสีทาเปตฺวา ทกฺขิโณทกํ ทตฺวา “ภานเต ตุมฺหากํ ยํ ยํ รุจฺจติ, ตํ ตํ คเหตฺวา ปริภุญฺชถาติ นิยุยาเทสิ ๑

(อ. อุบาสิก้า) นั้น ออกแล้ว จากสุขอันเกิดแล้วแต่มรรคและผล ตรวญดูแล้ว ด้วยจักขุอันเป็นทิพย์ ใคร่ครวญอยู่ ว่า “อ. ธรรม นี้ อันบุตร ท. ของเรา ถึงดับแล้ว ในกาลไรหนอแล” ดังนี้ รำพึงแล้ว ว่า “(อ. พระผู้เป็นเจ้า ท.) เหล่านี้ แม้ทั้งปวง เป็นผู้เป็นไปกับด้วยราคะ เป็นผู้เป็นไปกับด้วยโทสะ เป็นผู้เป็นไปกับด้วยโมหะ (ย่อมเป็น), (อ. ผล) อันสักว่าฌานและวิปัสสนา ย่อมไม่มี (แก่พระผู้เป็นเจ้า ท.) เหล่านั้น, อ. อุปนิสสัย แห่งพระอรหัต แห่งบุตร ท. ของเรา มีอยู่ หรือหนอแล (หรือว่า อ. อุปนิสสัย แห่งพระอรหัต แห่งบุตร ท. ของเรา) ย่อมไม่มี” ดังนี้ เห็นแล้ว ว่า “(อ. อุปนิสสัย แห่งพระอรหัต แห่งบุตร ท. ของเรา) มีอยู่” ดังนี้ รำพึงแล้ว ว่า “อ. เสนาสนะอันเป็นที่สบาย มีอยู่ หรือหนอแล (หรือว่า อ. เสนาสนะอันเป็นที่สบาย) ย่อมไม่มี” ดังนี้ เห็นแล้ว แม้ซึ่งเสนาสนะอันเป็นที่สบาย รำพึงแล้ว ว่า “(อ. พระผู้เป็นเจ้า ท.) ย่อมไม่ได้ ซึ่งบุคคลผู้เป็นที่สบาย หรือหนอแล” ดังนี้ เห็นแล้ว แม้ซึ่งบุคคลผู้เป็นที่สบาย ใคร่ครวญอยู่ ว่า “(อ. พระผู้เป็นเจ้า ท.) ย่อมไม่ได้ ซึ่งอาหารอันเป็นที่สบาย หรือหนอแล” ดังนี้ เห็นแล้ว ว่า “อ. อาหารอันเป็นที่สบาย ย่อมไม่มี (แก่พระผู้เป็นเจ้า ท.) เหล่านั้น” ดังนี้ ยังชั่วดัม อันมีอย่างต่าง ๆ (ด้วย) ยังวัตถุอันบุคคลพึงเคี้ยว อันมีประการมีใช้หนึ่ง (ด้วย) ยังโภชนะ อันมีรสอันเลิศต่าง ๆ ด้วย ให้ถึงพร้อมแล้ว จำเดิม (แต่กาล) นั้น ยังภิกษุ ท.

ไ้หนึ่งแล้ว ถวายแล้ว ซึ่งน้ำเพื่อทักษิณา มอบถวายแล้ว (ด้วยคำ) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. วัตถุ) ไ้ ไ้ อันท่าน ท. ย่อมชอบใจ, (อ. ท่าน ท.) ถือเอาแล้ว (ซึ่งวัตถุ) นั้น นั้น ขอจงฉัน” ดังนี้ ๑

เต ยถารุจิยา ยาคูอาทีนิ คเหตุวา ปริญญชุนติ ๑

(อ. ภิกษุ ท.) เหล่านั้น ถือเอาแล้ว (ซึ่งอาหารวัตถุ ท.) มีข้าวต้มเป็นต้น ย่อมฉัน ตามความชอบใจอย่างไร ๑

เตสํ สปปายาหารํ ลภณทานํ จิตฺตํ เอกคฺคํ อโหสิ ๑

(เมื่อภิกษุ ท.) เหล่านั้น ได้อยู่ ซึ่งอาหารอันเป็นที่สบาย, อ. จิต เป็นธรรมชาติมีอารมณ์เดียว ได้เป็นแล้ว ๑

เต เอกคฺเคน จิตฺเตน วิปัสสนํ วฑฺฒเตวา นจิรสฺเสว สห ปฏิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺวา จินตยิสฺสุ “อโห มหาอุปาสิกา อมฺหากํ ปตฺติฏฺฐา ชาตา; สเจ มยํ สปปายาหารํ น ลภิมฺหา, น โน มคฺคผลปฏิเวธํ อภิวิสฺสุ; อิทานิ วุตฺตวสฺสา ปวาเรตฺวา สตฺถุ สนฺติกํ คมิสฺสามาติ ๑

(อ. ภิกษุ ท.) เหล่านั้น มีจิต อันมีอารมณ์เดียว ยังวิปัสสนา ให้เจริญแล้ว บรรลุแล้ว ซึ่งพระอรหัต กับ ด้วยปฏิสัสมภิทา ท. ต่อกาลไม่นานนั้นเทียว คิดแล้ว ว่า “โอ อ. มหาอุปาสิกา เป็นที่พึง ของเรา ท. เกิดแล้ว, ถ้าว่า อ. เรา ท. ไม่ได้แล้ว ซึ่งอาหารอันเป็นที่สบายไซ้, อ. การแทงตลอดซึ่งมรรคและผล จักได้มีแล้ว แก่เรา ท. หามิได้, ในกาลนี้ (อ. เรา ท.) ผู้มีกาลฝนอันอยู่แล้ว ปวารณาแล้ว จักไป สู่สำนัก ของพระศาสดา” ดังนี้ ๑

เต (P122) “สตฺถารํ ฏฐกามมฺหาติ มหาอุปาสิกํ อาปุจฺจิสฺสุ ๑

(อ. ภิกษุ ท.) เหล่านั้น อ่าแล้ว ซึ่งมหาอุปาสิกา ว่า “(อ. อาตมภาพ ท.) เป็นผู้ใคร่เพื่ออันเฝ้า ซึ่งพระศาสดา ย่อมเป็น” ดังนี้ ๑

มหาอุปาสิกา “สาธุ อยุยาติ เต อญฺจนตฺวา “ปุณฺปิ ภนฺเต อมฺเห โอลิเกยฺยาถาติ พหุณี ปิยวจนานิ วตฺวา ปฏินิวตฺติ ๑

อ. มหาอุปาสิกา (กล่าวแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ท. อ. ดีละ” ดังนี้ ตามส่งแล้ว (ซึ่งภิกษุ ท.) เหล่านั้น กล่าวแล้ว ซึ่งคำอันเป็นที่รัก ท. อันมาก ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. ท่าน ท.) พึงแลดู ซึ่งดิฉัน ท. แม่อีก” ดังนี้ กลับเฉพาะแล้ว ๑

เตปิ โข ภิกขุ สวตฺถิ คนฺตวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ นิสินฺหา “ภจฺจิ ภิกฺขเว ชมนฺนํ, ภจฺจิ ยาปนฺนํ, น จ ปิณฑเกน กิลมิตฺถาติ วุตฺตา “ชมนฺนํ ภาณเต, ยาปนฺนํ ภาณเต, ปิณฑเกน ปน เวน กิลมิมฺหา; อมฺหากํ ทิ มาติกมาตา นามเกา อุปาสิกา จิตฺตวาร์ ฅตฺวา ‘อโห วต โน เวรฺฐปนฺนาม อาหารํ ปฏฺฐาเทยยาติ จินฺตเต, ยถาจินฺตํ อาหารํ ปฏฺฐาเทตฺวา อทาสีติ ตสฺสา ฅณฺณถํ กถยฺสิ ๑

อ. ภิกขุ ท. แม่เหล่านั้แล ไปแล้ว ฐ่พระนครชื่อว่าสวตฺถิ ฅวายบงคฺมแล้ว ซึ่งพระศาสดา นังแล้ว ณ ที่สฺตลส่วนข้างหนึ่ง ฐ่ (อันพระศาสดา) ตรัสแล้ว ว่า “ตูก่อนภิกขุ ท. (อ. ยนฺตคือสรีระ อันมีจักรสี อันมีทวารเก้า อันธอ ท.) พึงอดทนได้ แลหรือ, (อ. ยนฺตคือสรีระ อันมีจักรสี อันมีทวารเก้า อันธอ ท.) พึงให้เป็นไป แลหรือ, อนึ่ง (อ. ธอ ท.) ไม่ลำบากแล้ว ด้วยก้อนข้าว (หรือ)” ดั่งนี้ (กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองคฺผู้เจริญ (อ. ยนฺตคือสรีระ อันมีจักรสี อันมีทวารเก้า อันข้าพระองคฺ ท.) พึงอดทนได้, ข้าแต่พระองคฺผู้เจริญ (อ. ยนฺตคือสรีระ อันมีจักรสี อันมีทวารเก้า อันข้าพระองคฺ ท.) พึงให้เป็นไป, อนึ่ง (อ. ข้าพระองคฺ ท.) ไม่ลำบากแล้วนั้เทียว ด้วยก้อนข้าว, เพราะว่ อ. อุปาสิกา คนหนึ่ง ชื่อว่ มาติก มารดา รู้แล้ว ซึ่งวาระแห่งจิต ของข้าพระองคฺ ท., (ครันเมื่อเหตุ นั้) ว่ ‘โอหนอ (อ. มหาอุปาสิกา) พึงจัดแจง ซึ่งอาหาร ชื่ออันมีอย่างนั้เป็นรูป แก่เรา ท.’ ดั่งนี้ (อันข้าพระองคฺ ท.) คิดแล้ว, จัดแจงแล้ว ซึ่งอาหาร อัน (อันข้าพระองคฺ ท.) คิดแล้วอย่างไร ได้ฅวายแล้ว” ดั่งนี้ กล่าวแล้ว ซึ่งว่จาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งฅณฺ (ของมหาอุปาสิกา) นั้ ๑